

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprovet *Intryck och avtryck*, ht 2008 (gymnasiet och komvux)

Lärarenkäten efter höstterminens kursprov *Intryck och avtryck* har besvarats av 439 lärare. Av dem undervisar 90 % i ungdomsgymnasiet och 8 % på komvux. Fördelningen är ungefär den samma som tidigare terminer. Av lärarna som besvarat enkäten har 2 % angett att de undervisar i kursen Svenska som andraspråk B. Beräkningarna nedan baseras på 439 enkäter om inget annat anges.

Svar på ofta förekommande frågor i enkäterna:

Många lärare har fått personliga svar på de frågor och kommentarer de ger i enkäterna. Vi har dock inte möjlighet att besvara alla. I stället redovisas några återkommande frågor här.

Delprov A har som framgår nedan mottagits övervägande positivt av lärarna men också givit upphov till en del återkommande frågor. Flera lärare ställer följande frågor:

- **Hur bedömer man tidsavvikelser från den givna tiden 5 minuter?**
- **Varför kan man inte få graderade betyg på pm:et?**
- **Varför krävs ett pm?**
- **Varför finns tre olika instruktioner till uppgiften?**
- **Varför får eleverna inte se samtliga elevanförenden som visas på dvd:n?**

En del förändringar och förtydliganden har gjorts fr.o.m. ht -09. Beträffande tiden gäller följande: "Om eleven **under- eller överskridit tiden** ska detta påverka bedömningen. En elev som gör det som efterfrågas i instruktionen kan dock inte underkännas även om hon talar kortare tid än den angivna. Talet får inte bli hur långt som helst. En elev som talar i mer än 6 minuter kan inte få högsta betyg" (gröna häftet ht -09 s.11).

Graderade betyg ges inte på pm:et eftersom A-uppgiften är en muntlig uppgift och pm:et ska hjälpa eleven att strukturera sitt anförande och också hjälpa läraren att minnas innehållet vid bedömningen.

Uppgiften kräver ett pm för att eleven dessutom ska kunna ge en utförligare redovisning av sina källor än vad som krävs i ett muntligt anförande. På så sätt måste också alla elever, även de som sedan väljer en B-uppgift där detta inte krävs, visa att de kan göra fullständiga källhänvisningar.

De tre olika instruktionerna har övertagits från den gamla A-uppgiften där det fanns möjlighet för lärarna att välja uppgift efter vad som bäst passade den klass de hade. Klassen skulle inte heller veta i förväg vilken uppgiften skulle bli när man skrev under lektionstid vid olika tidpunkter. Det senare skälet har bortfallit vid det nya delprovet och fr.o.m. ht-09 har endast en instruktion införts för att också ge större möjlighet till variation av lösningarna.

Anledningen till att eleverna inte får se samtliga elevexempel på dvd:n är att de elever som medverkar endast givit sin tillåtelse till att bedömande lärare ska få se deras anförenden. Endast den elev som finns på hemsidan har gått med på publicering. Vi arbetar på att kunna visa fler anförenden även på hemsidan och beräknar att kunna presentera fler betygsexempel under ht -09.

Delprov B ger fortfarande några lärare bekymmer med bedömningen. Följande frågor återkommer från tidigare läsår:

- **Hur kan en uppgift bli godkänd som inte har källhänvisningar när sådana krävs enligt instruktionen?**
- **Varför finns inte exempel på alla betygssteg på samtliga uppgifter i röda häftet?**

Det som krävs enligt instruktionerna till de flesta uppgifterna är att eleverna använder källor från texthäftet. Det gör de flesta elever, men många anger inte källan fullständigt eller några anger den inte alls. Dock måste man skilja på källanvändning och källhänvisning. I undantagsfall kan en lösning som utnyttjar källor i texthäftet men saknar hänvisningar godkännas om den i övrigt uppfyller de krav som ställs (gröna häftet s. 19). Olika genrer kräver också olika grad av fullständighet i källhänvisningarna. I ett talmanus skulle till exempel en fullständig källhänvisning knappast visa den smidighet som krävs medan kraven är högre i till exempel en essä.

Det finns inte utrymme för alla betygssteg för samtliga uppgifter i det röda häftet. Vi försöker dock att visa så mycket variation att man med hjälp av de olika betygsstegen i andra uppgifter och med de allmänna anvisningarna för betygssättning ska kunna bedöma alla elevlösningar. Lärare kan också använda gamla röda häften som en bedömningsbank för uppgifter av olika slag.

Nedan ges en utförligare redovisning av enkätsvaren:

Fråga 1–3: Synpunkter på provets innehåll och utskick

I de inskickade enkäterna anger 83 % av lärarna att de är nöjda med provet som helhet. Många kommentarer är klart positiva. Till exempel anser många lärare att temat är aktuellt och engagerande. De finner också infallsvinklarna och ämnena intressanta och varierade. ”Det bästa med höstens NP var det fantastiska temat. Det blev så fina tal, filosofiska, varma, djupa och lekande”, skriver en lärare.

De 11 % som anser att provet som helhet inte är så bra är färre än vid tidigare prov. Av dem som kommenterar varför de inte är nöjda med provet är den vanligaste orsaken de anger att provet enligt dem inte svarar mot hela kursens innehåll och att det innehåller för få litterära texter. Några få anser också att provet inte är anpassat till yrkeselever.

Från och med höstterminen 2007 skickas provmaterialet ut till skolorna i två omgångar för att öka säkerheten kring provet. Detta anser 80 % av lärarna har fungerat bra, men 9 % tycker inte att det gjort det. Den vanligaste kommentaren till det senare svaret är liksom tidigare år att lärarna inte nåtts av informationen om förändringen av provets upplägg och utskick och därför anser att materialet kommit för sent.

Kursprovet består av två delprov från och med höstterminen 2007, ett muntligt och ett skriftligt. Av enkätsvaren framgår att 80 % anser att förbättringen är positiv. Detta är några procent fler än tidigare år. Orsakerna till att lärarna är nöjda är densamma som angivits tidigare, nämligen att det gör provet mindre krävande både för elever och för lärare och att det räcker med en skrivuppgift. Flera skriver också att provet nu upplevs mer som en helhet och att det är positivt att muntliga färdigheter uppvärderas i och med att det muntliga provet väger tyngre än tidigare i det sammanvägda provbetyget. En lärare skriver att det nya upplägget ”motiverar eleverna att noggrant arbeta sig igenom texterna i häftet och att på ett personligt sätt arbeta med huvudtemat”. Flera betonar att den nya A-delen utgör en utmärkt förberedelse för den skriftliga provdelen och att delarna har ett tydligare samband.

Av lärarna svarar färre än tidigare, 9 %, att förändringen är negativ. Dessa anser huvudsakligen att den muntliga uppgiften är för styrd nu jämfört med i det tidigare muntliga provet. En lärare påpekade också att det var lättare att utesluta fusk med den gamla A-delen

då eleverna skrev den i skolan och inte kunde få hjälp utifrån. För ytterligare information om lärares åsikter kring det muntliga provet, se fråga 11–13.

Fråga 4–6: Lärarinformation (det gröna häftet)

Majoriteten av lärarna, 94 %, tycker att informationen i det gröna häftet är bra. Informationen upplevs som tydlig, relevant och heltäckande. Färre än vid tidigare prov, 3 %, anser att informationen inte är så bra. Det som framförallt efterlyses av dessa lärare är bättre överskådlighet och mer information kring det muntliga provet. Den omfattande bearbetning av det gröna häftet som har gjorts och införs från och med höstterminen 2009 ger förhoppningsvis mer lättillgänglig information.

Kopieringsunderlaget har även denna termin använts av de flesta lärarna som förberedelse inför de två delproven. Inför delprov A har 96 % använt *Förslag till infallsvinklar för det muntliga provet* och 94 % *Elevens pm. Bedömning av delprov A* har något färre, 84 %, använt. Inför delprov B har *Beskrivning av uppgiftstyper* och *Hur gör man? – Skrivråd* kopierats av 94 %. *Frågor att fundera över* har använts av 89 % och *Hur bedöms en elevtext* av 84 %.

Fortfarande är det inte så många, om än fler än tidigare, som använder cd:n med inspelade texter från texthäftet som en del av förberedelsearbetet. Så många som 38 % har inte använt den över huvud taget och 35 % har använt den med ett begränsat antal elever, huvudsakligen för elever i behov av särskilt stöd. Endast 22 % har använt cd:n i hela klassen.

I ännu lägre grad används bildmaterialet på Nationalmuseums webbplats. Hela 90 % anger att detta material inte har utnyttjats. Det kan bero på att det varit svårt att hitta adressen och i materialet men inför ht -09 är informationen förhoppningsvis tydligare.

Fråga 8–10: Texthäftet

Andelen skolor som köper texthäftena är som tidigare hög, 96 %. Av de lärare som svarat på frågan om bilderna i texthäftet menar 35 % att de är välvalda men endast 2 % att de är olämpliga. De som inte tycker att bilderna är lämpliga anser att de är svåra att analysera och har svårt att se sambandet till temat.

I tabell 1 redovisas en sammanställning av lärarnas åsikter om texternas lämplighet för eleverna på det program som läraren undervisar.

Tabell 1. Hur bedömer du texterna i häftet för dina elever?

Sida	Välvald Andel (%)	Ganska bra Andel (%)	Olämplig Andel (%)
3 Mig äger ingen	75	19	1
4 En avhoppares berättelse	86	9	1
6 Sådana människor	32	52	9
7 Generationsklyftan hotar demokratin	62	31	2
9 Oväntat pr-ansikte ger bättre effekt	38	49	8
10 Modern till barnet i fråga	40	46	8
14 Arbetsmiljön 2007	31	51	11
15 Kontroll över vardagen viktig för att må bra	51	41	3
18 "Miljöflyktingar att vänta"	77	18	1
19 Jag var ett barn...	40	4	6
20 Bluff om klimatet	78	15	1
22 Balzac och den kinesiska lilla skrädderskan	35	45	14
24 Sverige är mer kristet än vi tror	71	24	2
26 "Mamma var orolig när jag tog av slöjan"	73	21	10
27 Ett möte	37	44	11
28 "Att få in ett slag är så jävla skönt"	80	13	1
30 Du går forbi mig	30	47	16

Anm: Procentsatserna har beräknats på samtliga 439 enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

Samtliga texter i häftet bedöms som *välvalda* eller *ganska bra* av en majoritet av lärarna. Artikeln *En avhoppares berättelse* finner 86 % var välvald och endast 1 % svarar att den är olämplig. Även texterna *Mig äger ingen*, *"Miljöflyktingar att vänta"*, *Bluff om klimatet* och *"Att få in ett slag är så jävla skönt"* är det endast 1 % som finner olämpliga och dessa finner 77–80 % välvalda. De texter som lärarna tycker minst om är den danska dikten *Du går forbi mig* och romanutdraget ur *Balzac och den kinesiska lilla skrädderskan* som 16 % respektive 14 % anser vara olämpliga för eleverna.

Fråga 11–13: Delprov A: muntligt prov

Fler än tidigare, 78 % av lärarna, uppger att det muntliga provet gick bra i deras klass. I de många kommentarerna står ofta att eleverna varit väl förberedda och att de är vana vid att hålla tal. Ofta anges också pm:et som en av anledningarna till att eleverna klarade provet bra, då det gjorde att de förberedde sig väl och blev tvungna att strukturera sina anföranden. Som positivt framhålls också att eleverna tog uppgiften på allvar. Flera lärare framhåller också att eleverna haft nytta av genomföra och lyssna på den muntliga uppgiften inför den skriftliga provdelen och att elevernas intresse för temat ökat.

11 % svarar att det muntliga provet inte gått så bra vilket är en klar minskning från tidigare terminer. Av dem som lämnat kommentarer anser flera att uppgiften är för styrd jämfört med det tidigare muntliga provet, vilket gjorde att många tal blev tråkiga att lyssna på. Andra lärare uppger i stället att det dåliga resultatet beror på att eleverna varit dåligt förberedda och att de inte tagit uppgiften på allvar. Av de 11 % lärare som har valt att inte besvara frågan anger flera, trots obligatoriet, olika skäl till att de valt bort det muntliga delprevet.

Kraven som ställs för respektive betyg i det muntliga provet upplevs som rimliga och relevanta av det stora flertalet lärare. Några lärare menar dock liksom föregående termin att kraven för ett godkänt betyg är för låga. Ett fåtal lärare anser också att det MVG-exempel som visas på vår hemsida inte håller måttet för det högsta betyget.

På frågan om hur det har fungerat för eleverna att skriva pm i anslutning till det muntliga provet svarar 70 % av lärarna att det har gått bra, vilket är en ökning från tidigare termin. De vanligaste orsakerna till ett lyckat resultat är enligt lärarna att pm:et gör att eleverna förbereder sig och att det hjälper dem att strukturera sina anföranden. Flera skriver också att kopieringsunderlagen med exempel på hur ett pm kan se ut var till stor hjälp för eleverna och att anvisningarna upplevdes som tydliga.

Av de 21 % av lärarna som anger att det inte gått så bra att skriva pm är det några få som kommenterar varför. Några lärare ser inte någon mening i att kräva ett pm av eleverna och anser att eleverna inte är vana vid denna typ av texter. De lärarna menar att det är svårt att få eleverna att se syftet med detta.

Fråga 15–17: Delprov B: skriftligt prov

I tabell 2 redovisas en sammanställning av lärarnas åsikter om skrivuppgifternas lämplighet för eleverna på det program där läraren undervisar.

Tabell 2. Hur bedömer du skrivuppgifterna för dina elever?

	Välvald Andel (%)	Ganska bra Andel (%)	Olämplig Andel (%)
B1 Betydelsefulla möten (artikel)	70	20	1
B2 Kändisreklam (debattinlägg)	47	40	2
B3 Så formas ett människoliv! (krönika)	77	16	1
B4 Religion och tradition (inlägg)	61	27	3
B5 Arbetsglädje (artikel)	46	38	4
B6 Växthuseffekten... (debattartikel)	75	17	2
B7 Säljande bilder då och nu (essä)	34	44	10
B8 Våldsam vardag (inlägg)	72	19	2
B9 Intryck av litteraturen (reportage)	34	41	12

Anm: Procentsatserna har beräknats på samtliga (439) enkäter. Procentsatser för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen

Mest uppskattad av skrivuppgifterna är krönikan *Så formas ett människoliv!* som 77 % av lärarna anser är välvald. Nästan lika många, 75 %, finner debattartikeln *Växthuseffekten – mediedramatik eller reellt hot?* välvald.

Den uppgift som de flesta finner olämplig är reportaget *Intryck av litteraturen*. Av de lärare som svarar anser 12 % detta. Uppgiften är kopplad till romanutdraget ur *Balzac och den kinesiska lilla skrädderskan*, den text som flest antal lärare också anser vara olämplig.

Bedömningsunderlaget till det skriftliga provet är till stor nytta enligt 77 % av lärarna och till viss nytta enligt 21 %. Endast 1 % av lärarna anser att de inte har någon nytta av det alls.

Endast 6 % av lärarna skriver att de bedömer elevlösningarna helt på egen hand och 13 % bedömer lösningarna ensamma men diskuterar provet med kollegor. Merparten, 44 %, medbedömer svårbedömda fall och 15 % har medbedömning av hela provet. Att en annan lärare än de själva bedömer provet anger 7 % av lärarna och 5 % bedömer på annat sätt.

Fråga 18–19: Andra aspekter på provet

På frågan ”Ger provets olika delar det stöd du behöver för bedömning av elever som läser svenska som andraspråk?” uppger 10 % ja och 12 % ja, i viss mån, och 1 % anser inte att de får det stöd de behöver. Några lärare anser att de behöver fler analyser av elevlösningar av

andraspråkselever. Majoriteten, 70 %, uppger att de inte har några elever som läser svenska som andraspråk.

De flesta lärare med elever i behov av särskilt stöd uppger att provet har fungerat bra för dessa elever och att eleverna får använda cd:n med texterna inlästa, får längre skrivtid och får skriva på dator när provet görs. En lärare som inte är helt nöjd anser att inte bara texthäftet utan även all annan information till eleverna borde finnas inläst för dyslektiker.

Fråga 20–21: Kursprovet och kursplanen

I enkäten finns varje termin frågor om kursprovet i relation till ämnessynen i kursplanen, betygskriterier, innehåll och slutbetyg. Lärarnas synpunkter för höstterminen 2008 redovisas i tabell 3.

Tabell 3. Fördelning av lärares synpunkter på kursprovet i Svenska och Svenska som andraspråk B, ht -08.

I vilken utsträckning anser du att kursprovet ...	I mycket stor utsträckning (%)	I ganska stor utsträckning (%)	I ganska liten utsträckning (%)	I mycket liten utsträckning/Ingen utsträckning alls (%)
... speglar ämnessynen i kursplanen?	24	63	10	1
... påverkar din tolkning av kursplanens mål och betygskriterier?	11	62	23	1
... påverkar de arbetsformer du använder i undervisningen?	10	55	31	1
... påverkar det innehåll – i betydelsen delmål och delfärdigheter etc. – som tas upp i undervisningen?	10	55	31	<1
... påverkar vilket slutbetyg du ger enskilda elever?	2	59	30	1

Anm: Procentsatserna har beräknats på samtliga (439) enkäter. Procentsatserna för enkäter med två respektive inget svar redovisas inte i tabellen.

I likhet med tidigare terminer är svaret *i ganska stor utsträckning* det vanligaste på samtliga fem delfrågor.

Övriga synpunkter

I likhet med tidigare terminer påpekar många lärare att det nationella provet är en del av bedömningsunderlaget tillsammans med övrigt som eleven presterat under B-kursen men att lärarens egen bedömning av elevernas färdigheter i svenska språket ofta överensstämmer med provresultatet. ”Proven fungerar väl i våra försök att säkerställa rättvisa betyg mellan klasser och program” skriver en lärare.

Några lärare är som tidigare missnöjda med att kursprovet inte testat alla mål i kursplanen och efterlyser framförallt flera uppgifter som kopplas till litteraturanlys. Andra uttrycker att de

uppgifter som kräver analysförmåga är olämpliga för flertalet elever. En lärare skriver dock att provet är "heltäckande och speglar innehållet i kursen".

Uppgifter anknutna till arbetslivet har tidigare terminer uppskattas av många yrkeslärare. I detta prov finns uppgiften "Arbetsglädje" som främst är utformad med tanke på elever på yrkesförberedande program. Detta ämne har inte fått några specifika kommentarer men så här skriver en lärare: "Genom de olika uppgiftstyperna kunde de flesta eleverna komma till sin rätt. Texterna fungerade bra på yrkesprogram".

Sammanfattningsvis kan sägas att lärarna som besvarat enkäten är övervägande positiva till kursprovet. Andelen lärare som inte tycker att provet som helhet är bra har minskat jämfört med närmast föregående terminer. Den kritik som framförs i enkäterna rör fortfarande huvudsakligen förändringen av provets utformning men lärarna har successivt blivit mer och mer positiva till det nya upplägget. Här följer ett par av många positiva kommentarer: "Provens utformning blir bättre och bättre; det är väl valda texter som tar hänsyn till mångfalden i en undervisningsgrupp. Att både bilder och texter används är mycket stimulerande för eleverna. Både jag och mina elever tycker det är roligt att arbeta med det nationella provet".

Vi i provgruppen är tacksamma för alla synpunkter och förslag på förändringar som har inkommit. De är till stor hjälp i vårt fortsatta arbete.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk
FUMS
Box 527
751 20 UPPSALA

Birgitta.Nilsson@nordiska.uu.se